

Študijná príručka: Bratislavský kraj

Test s krátkymi odpoveďami

Odpovedzte na nasledujúce otázky v rozsahu 2 – 3 viet na základe poskytnutého textu.

1. Aké sú hlavné geografické celky, ktoré tvoria územie Bratislavského kraja, a čím sa vyznačujú?
2. Prečo je Bratislavský kraj najhustejšie osídleným krajom na Slovensku napriek tomu, že je rozlohou najmenší?
3. Opíšte hospodársky profil Bratislavského kraja s uvedením kľúčových priemyselných podnikov a sektorov.
4. Aký význam má Žitný ostrov a ako vznikol?
5. Uvedte dva významné hrady v Malých Karpatoch (okrem Bratislavského) a vysvetlite ich pôvodnú funkciu.
6. Čím je charakteristický okres Pezinok a ktoré mestá sa v ňom nachádzajú?
7. Akým spôsobom vznikli Slnčné jazerá pri Senci a na aký účel sa v súčasnosti využívajú?
8. Aké demografické a dopravné problémy zažíva Bratislava v dôsledku sťahovania obyvateľov do prímestských oblastí?
9. Čo je to Sandberg a prečo je táto lokalita významná?
10. Aká je historická symbolika erbu mesta Bratislava a kedy bol mestu oficiálne udelený?

Kľúč správnych odpovedí

1. Územie Bratislavského kraja zasahuje do Záhorskej a Podunajskej nížiny, ktoré sú oddelené pohorím Malé Karpaty. Pre Podunajskú nížinu sú typické úrodné spraše, zatiaľ čo v Záhorskej nížine sa nachádzajú viete piesky. Najvyšším vrchom kraja je Vysoká (754 m n. m.) v Malých Karpatoch.
2. Kraj je najhustejšie osídlený (približne 356 obyv./km²) a najviac urbanizovaný na Slovensku, keďže až 85 % obyvateľstva žije v mestách. Dôvodom je vysoká koncentrácia pracovných príležitostí, domácich aj zahraničných investícií a kvalitné dopravné spojenie, ktoré umožňuje dochádzanie za prácou aj do Viedne.
3. Z hospodárskeho hľadiska je kraj najrozvinutejší na Slovensku, pričom k najvýznamnejším podnikom patrí automobilka Volkswagen a petrochemický podnik Slovnaft. Okrem priemyslu je dôležitý potravinársky sektor a vinárstvo v Malokarpatskom regióne, avšak väčšina obyvateľstva je zamestnaná v terciárnom sektore (službách).
4. Žitný ostrov je najväčší riečny ostrov v Európe, ktorý vytvárajú rieky Dunaj a Malý Dunaj. Jeho hlavný význam spočíva v tom, že sa využíva ako dôležitý zdroj pitnej vody pre hlavné mesto Bratislava.
5. Hrad Pajštún a Plavecký hrad patrili k systému hradov v Malých Karpatoch. Ich hlavnou funkciou od 13. storočia bola ochrana severozápadnej hranice Uhorského štátu. V súčasnosti sú oba hrady v ruinách.
6. Okres Pezinok je známy najmä tradíciou vinohradníctva v Malokarpatskej oblasti. Nachádzajú sa tu mestá Pezinok, Modra a Svätý Jur, ktoré sú preslávené produkciou kvalitného vína. Mesto Modra je tiež známe výrobou typickej modranskej keramiky (majoliky).
7. Slnčné jazerá v Senci, s hĺbkou až 12 metrov, vznikli ľudskou činnosťou po ťažbe štrku a piesku. V súčasnosti sú tieto veľkoplošné vodné plochy významným turistickým a rekreačným centrom, kde sa nachádza aj akvapark.
8. Sťahovanie trvalo žijúcich obyvateľov do okolitých obcí a následné každodenné dochádzanie za prácou spôsobuje v Bratislave dopravné zápchy. Tento problém sa mesto snaží zmierniť budovaním záchytných parkovísk, rozširovaním MHD a stavbou cyklotrás.

9. Sandberg je významná paleontologická lokalita, ktorá bola objavená pri ťažbe piesku v mestskej časti Devínska Nová Ves. Našli sa tu pozostatky približne 300 druhov skamenelín a lokalita je súčasťou národnej prírodnej rezervácie Devínska Kobyla.

10. Erb mesta Bratislava tvorí strieborné trojvežové opevnenie s bránou v červenom štíte. Tento erb bol mestu oficiálne udelený v roku 1436 kráľom Žigmundom Luxemburským a symbolizuje opevnený charakter mesta.

Námety na esej

1. Analyzujte vzťah medzi geografickými podmienkami Bratislavského kraja (nížiny, Malé Karpaty, rieky Dunaj a Morava) a jeho hospodárskym a rekreačným rozvojom.
2. Diskutujte o procese urbanizácie v Bratislavskom kraji so zameraním na rast hlavného mesta, jeho vplyv na okolité obce a výsledné výzvy pre infraštruktúru a kvalitu života.
3. Porovnajte hospodárske a kultúrne charakteristiky okresov Malacky, Pezinok a Senec na základe informácií z poskytnutého textu.
4. Vyhodnoťte transformáciu Bratislavy z mesta s jedným silným centrom na „polycentrické mesto“, pričom zohľadnite rozvoj tzv. downtownu a koncept 15-minútových štvrtí.
5. Na príkladoch z textu (napr. modranská keramika, Dni zelá, husacie slávnosti, Pezinský permoník) vysvetlite, ako miestne tradície a historické dedičstvo prispievajú ku kultúrnej identite miest a obcí v Bratislavskom kraji.

Glosár kľúčových pojmov

Pojem	Definícia
Aglomerácia	Proces, pri ktorom sa mesto rozrastá do plochy a postupne pohlcuje okolité, pôvodne samostatné dediny, ktoré sa stávajú jeho súčasťou. V texte je tento pojem spojený s Bratislavou.
CHKO	Skratka pre Chránenú krajinnú oblasť. V Bratislavskom kraji sa nachádzajú tri: CHKO Dunajské luhy, CHKO Malé Karpaty a CHKO Záhorie.
Downtown (bratislavský)	Nové polyfunkčné centrum Bratislavy, ktoré vzniklo transformáciou pôvodnej priemyselnej štvrte. Koncentruje sa tu komerčný život, kancelárie, nákupné priestory (Eurovea) a exkluzívne byty.
Majolika	Typicky sfarbená keramika, ktorej história v Modre siaha do 14. storočia. Vyznačuje sa použitím hliny z okolia mesta Modra.

Polycentrické mesto	Mesto, ktoré nemá len jedno dominantné centrum, ale viacero menších centier. Bratislava sa mení na tento typ mesta, čo súvisí s konceptom 15-minútových štvrtí.
Ramsarská lokalita	Mokrad' medzinárodného významu. V texte sa spomína národná prírodná rezervácia Šúr pri Svätom Jure, ktorá je zapísaná do tohto zoznamu.
Sandberg	Významná paleontologická lokalita v katastri Bratislavy, kde sa našlo približne 300 druhov skamenelín. Je súčasťou národnej prírodnej rezervácie Devínska Kobyla.
Spraš	Úrodná pôda, ktorá prevažuje v Podunajskej nížine a je vhodná na poľnohospodársku produkciu potravín a krmovín.
Terciárny sektor	Sektor hospodárstva zameraný na služby. V Bratislavskom kraji je v ňom zamestnaná väčšina obyvateľstva.
Urbanizácia	Proces sústreďovania obyvateľstva do miest. Bratislavský kraj je najviac urbanizovaným priestorom Slovenska, keďže až 85 % jeho obyvateľov žije v mestách.
Viate piesky	Piesky naviate vetrom, ktoré sú charakteristické pre Záhorskú nížinu. Tieto pôdy sú menej kvalitné a vhodné napr. na pestovanie kapusty.
Žitný ostrov	Najväčší riečny ostrov v Európe, vytvorený riekami Dunaj a Malý Dunaj. Slúži ako dôležitý zdroj pitnej vody pre Bratislavu.